

Oikeusministeriölle

vaalit@gov.fi

SELVITYS JA LAUSUNTO

Selvityksen antaja

Espoon kaupungin keskusvaalilautakunta

lakimies, VT Matti Aaltonen

keskusvaalilautakunnan sihteeri

puh. / tel. 040 636 8959

matti.aaltonen@espoo.fi

Espoon kaupunki

Konsernihallinto / Koncernförvaltningen

PL 12 / PB 12 (Virastopiha 2 C / Ämbetsplatsen 2 C)

02070 ESPOON KAUPUNKI / ESBO STAD

Pyydetty selvitys ja lausunto

Oikeusministeriö on 5.5.2025 lähetetyllä sähköpostilla (liite 1) lähestynyt Espoon kaupungin keskusvaalilautakuntaa selvityspyynnöllä koskien vaalipäivän äänestyksen järjestelyjä. Selvityspyyntö koskee valtioneuvoston oikeuskanslerin 25.4.2025 päivättyä asian siirtoa oikeusministeriölle (liite 2), mikä puolestaan perustuu valtioneuvoston oikeuskanslerille 14.4.2025 saapuneeseen kanteluun (liite 3) koskien äänestyksen järjestelyjä Espoon äänestysalueella 33.

Kantelijan mukaan jonotuskäytännöissä oli erilaisia puutteita ja kantelija oli huolestunut väärinkäytösten mahdollisuudesta.

Äänestyspaikan järjestämistä koskevat säännökset, ohjeet ja suositukset

1. Lainsäädäntö

Vaalilain 6 luvussa säädetään vaalipäivän äänestyksen järjestämisestä. Vaalilain 67 § 2 momentin mukaan äänestyksen järjestämisestä kullakin äänestysalueella huolehtii vaalilautakunta. Espoon keskusvaalilautakunta on vaalilain 68 §:n mukaisesti huolehtinut siitä, että vaalipäivän äänestystä varten kullakin äänestysalueella on kunnan tähän tarkoitukseen käytettäväksi antama asianmukainen äänestystila ja tarvittava kalusto.

Vaalilain 68 §:n 2 momentin mukaan äänestyspaikalla tulee olla riittävästi tilaa myös niitä äänestäjiä varten, jotka odottavat vuoroaan päästäkseen vaalihuoneeseen äänestämään. Espoon keskusvaalilautakunta on järjestänyt äänestystiloiksi pääasiassa koulurakennuksia, koska ne soveltuvat kaupungin käytettävissä olevista tiloista parhaiten tarkoitukseen. Vaalipäivän äänestys on vakiintuneen käytännön mukaisesti järjestetty kouluilla ja äänestäjät ovat tottuneita siihen.

2. Oikeusministeriön ohjeet

Keskusvaalilautakunta on noudattanut oikeusministeriön vaaliohjeen (Vaaliohje 1, keskusvaalilautakunnan tehtävät, alue- ja kuntavaalit 2025) luvun 4 (valmistavat tehtävät) ohjeita ja tiedottanut vaalijärjestelyistä kuntalaisia, kouluttanut kunnan muut vaaliviranomaiset sekä valmistellut vaalipäivän äänestyksen kullekin äänestyspaikalle.

3. Vaalilautakuntien kouluttaminen

Keskusvaalilautakunta on järjestänyt vaalilautakuntien koulutustilaisuuden 18.3.2025 teams-koulutuksena. Koulutusmateriaalin (liite 4) dioissa 13-31 on erityisesti käsitelty äänestyksen järjestämistä äänestyspaikalla. Koulutuksen osallistujamäärä oli hyvä, yhteensä 547 osallistujaa. Lisäksi vaalilautakunnille on toimitettu oikeusministeriön vaaliohjeet sekä muita kirjallisia ohjeita.

Johtopäätöksiä edellä selostetusta, kantelusta sekä oikeuskanslerin ja oikeusministeriön selvityspyynnöstä

Keskusvaalilautakunta katsoo, että jonojen muodostuminen äänestyspaikoille johtui alue- ja kuntavaaleissa pääasiassa siitä, että järjestettiin kahdet vaalit samaan aikaan. Virkailijoiden ja äänestäjien toiminta hidastui tästä syystä huomattavasti, mikä johti jonojen syntymiseen. Keskusvaalilautakunta toteaa, että jonojen syntyminen äänestyspaikoille ei ole millään lailla poikkeuksellista, vaan sitä on tapahtunut muissakin vaaleissa ja tulee varmasti tapahtumaan jatkossakin.

Keskusvaalilautakunta toteaa, että vaalilautakunnat ovat tehneet parhaansa äänestyspaikan järjestelyissä. Vaalilautakuntien koko on Espoossa vaalilain edellyttämää minimiä suurempi ja vaalilautakunnilla oli mahdollisuus palkata myös avustavaa henkilöstöä halutessaan.

Erityisesti kantelussa esitettyihin spekulatiivisiin väärinkäytöksiin keskusvaalilautakunta vastaa, että vaalilautakunnan tehtävänä on valvoa järjestystä äänestyspaikoilla ja vaalilautakunnan jäsenet puuttuvat tarvittaessa mahdollisiin väärinkäytöksiin. Keskusvaalilautakunnan tietoon ei ole tullut mitään väärinkäytöksiä alue- ja kuntavaalien 2025 osalta miltään vaalilautakunnalta.

Espoon kaupungin keskusvaalilautakunta on jo nyt, vaalien jälkeen tehtyjen havaintojen ja saadun palautteen perusteella valmistautunut kasvattamaan äänestysalueiden määrää Espoossa jakamalla suurimpia äänestysalueita pienemmiksi. Tämän tulisi johtaa jonojen vähentymiseen äänestäjämäärän pienentyessä äänestysalueilla. Asian valmistelu on aloitettu jo ennen vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleja.

Vaalilautakuntia tullaan myös tulevaisuudessa ohjeistamaan tarkemmin äänestyspaikan järjestelyissä, vaikka varsinaisia ongelmia ei olekaan havaittu. Koulutuksessa tullaan käymään läpi kantelussa esiin tulleita seikkoja.

Vaikka Espoon kaupungin keskusvaalilautakunta katsookin jo olemassa olevan koulutuksen ja ohjeistuksen tason olevan varsin kattava, Espoon kaupungin keskusvaalilautakunta pyrkii tulevaisuudessakin entisestään parantamaan vaalilautakuntien, kuten myös muiden vaalitoimitsijoiden koulutusta ja ohjeistusta.

Espoossa 26.5.2025

Sanna Suvanto

Keskusvaalilautakunnan puheenjohtaja

Matti Aaltonen

Sihteeri

LIITTEET:

- 1) Oikeusministeriön sähköposti 5.5.2025
- 2) Valtioneuvoston oikeuskanslerin siirtopäätös 26.4.2025
- 3) Kantelu 14.4.2025
- 4) Espoon kaupungin keskusvaalilautakunnan koulutusmateriaali vaalilautakunnille 18.3.2025
- 5) Vaalilautakunnan 33 puheenjohtajan lausunto